

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IX. An necessarius sit sensus agens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

sed eo tantum pacto, quo visus tenebras videt, ca-
rendo scilicet visione: itaq; tactus non perciperet
positivum aliquid tangibile, solusque sensus inter-
ior perciperet impedimentum extrinsecum dari,
propter quod manus non posset ultra moveri: at-
tamen ex vi tactus non perciperet quale esset il-
lud impedimentum. Septima differentia, quod
sensibilia propria formaliter diversa sensus argu-
unt diversos, non sic autem sensibilia communia,
ut ex quarta differentia liquet. Nam sensibile pro-
prium constituit proprium obiectum sensus, non
sic autem sensibile commune, sed in proprio im-
bitur tanquam modus illius. Octava, quam A-
ristoteles adduxit, quod sensus non erret circa
sensibile proprium, erret tamen circa commune,
quod ut intelligenda sit, infra dicetur. Aduerten-
dum tamen in his differentijs sensibile commune
conuenire aliquo modo cum sensibili per accidens
a quo tamen differt prout in tanta differentia ex-
polauimus. Ex omnibus vero dictis constat opti-
mam fuisse & sufficientem diuisionem Aristotelis
in titulo huius capituli positam. Nam quod senti-
tur, vel sentitur propria vi, quia videlicet & se ha-
bet virtutem ad immutandam potentiam, & hoc
est sensibile proprium: vel sentitur, quia immutat
modum aliud, & hoc est sensibile commune,
vel non sentitur per immutationem, sed cogno-
scitur propter accidentalem vniorem cum sensi-
bili per se, & hoc est per accidens sensibile: non ap-
paret autem alius modus sensibilis: ergo est opti-
ma diuisio, ac simul constat omnium membro-
rum ratio.

CAPVT IX.

*Virum ad productionem specierum sensibi-
lium oporteat ponere sensum a-
gentem.*

*Ratio audi-
endi.*

Ratio difficultatis in hac questione est, quo-
nam species sensibiles habent quandam mo-
dum materialitatis: videtur ergo non posse pro-
duci à materialibus obiectis sensibilibus: ergo ad
earum productionem videtur necessarium, spe-
cialem aliquam virtutem assignare. Quæstio hæc
tractanda videtur de potentijs cognoscentibus
absolute, at quia longe aliam decisionem, difficul-
tatemque habet in sensibus, quam in intellectu,
hic particulariter tractanda fuit. Est igitur notan-
dum, in sensu speciem considerari, & actum, ac re-
spectu vtriusque dari principium actuum, & pas-
siuum: quantum ergo ad actum sentiendi fuit o-
pinio vnum esse sensum, qui agat, & alium qui re-
cipiat actionem, quod iam supra relatum, & im-
probatum fuit. Quare misso actu difficultas re-
stat circa species, quæ in ipso sensu recipiuntur, ni-
mirum à quonam fiant.

3. Opinio.

Quidam vniuersum ponunt, nullam speciem
sensibilem causari ab obiecto, sed ab aliquo sensu
agente, vel ab intelligentia aliqua propter ratio-
nem factam Et confirmant, quia potentia animæ
res est perfecta valde, obiecta vero exteriora nimis
materialia sunt, & imperfecta: non possunt ergo
agere in sensum, nam agens debet esse nobilius pa-
tiente, teste Aristotel. 2. de anima, cap. 2. August. 8.
lib. Genes. ad literam, & lib. 11. cap. 16. Si dicas il-
lud intelligi solum quod ratio agentis, ut sic nobi-
lior sit ratione patientis, ac nihilominus nobilio-
rem rem aliquando pati ab ignobiliore, si in ali-
quo superetur ab illa. Contra arguitur: quia sal-
tem effectus non potest esse nobilior principio a-
gendi, sed species intentionalis est nobilior, quam
sensibilis qualitas, quia est immaterialior: ergo non
fit ab illa: ergo ab aliquo sensu agente fieri oportet.
Propter hæc Commentator infra c. 12. & tex. 60. vt

illi tribuunt Venerabilis, & Iauel. q. 51. a. 1. ad 1. voluit
species sensibiles non produci ab obiecto, sed ad
intelligentiam aliquam spirituali, quæ supplet vicem
obiecti, idem sequitur Nymph. dict. text. 60. Zimara
vero theorem. 82. ad secundum Greg. conatur o-
stendere Commentatorem non hoc sensibile iuxta
hanc tamen opinionem ad rationem obiecti sen-
sibilis per se non est necesse, quod immutet sensum
effectiue efficiendo speciem, sed satis est formalis
immutatio, id est, quod species representantem
rem possit esse in sensu à quocunque produ-
catur. Alij tribuunt hanc speciem sensibilem
productionem calorem in virtute intelligentiæ. Alij
dicunt produci ab obiecto, media tamen quadam
virtute celesti. Attamen istæ omnes opiniones ad
incognitas causas recurrunt sine necessitate, vt
videbimus. Item repugnat experientijs, quas su-
pra adduximus ad probandum dari species.

Quapropter Caiet. 2. de anima, c. 12. statuit res
duplicem foriri actionem, aliam vt participant
naturam superiorum, immaterialiumque agen-
tium, aliam vero secundum propriam naturam: diffini-
tione ergo sensibile ex proprijs actuum non
esse specierum, maxime tamen vt participant natu-
ram substantiarum separatarum, quæ doctrina
videtur desumpta ex S. Thoma q. 5. de potentia. 8. Et
ibi ait, res materiales, in quantum assimilantur
immaterialibus, illarumque naturas participant,
habere actiones aliquas sine motu, in quibus pro-
inde à motu celi non pendent, cuiusmodi actio,
inquit, est specierum diffusio: est tamen opinio
perdifficilis. Quia non intelligitur quid, qualive
sit participatio hæc naturæ superioris. Aut enim
est participatio alicuius entitatis, & perfectionis, vt
aut nullius: si nullius: nihil plane deseruiet ad ac-
tionem, si alicuius: estne maior, quam perfectio
speciei productæ: an forte minor (æqualis enim non
erit, cum productio sit æquiuoca: si minor esse
ponatur, non sufficit plane ad speciei productio-
nem: si vero maior sit, quæro rursus an talis per-
fectio sit intrinseca naturæ illorum obiectorum,
quæ species diffundunt, an vero sit superaddita ta-
li naturæ. Si primum dicatur, cessat quæstio, inui-
lisque distinctio allata redditur: nam cum illa per-
fectio pertineat ad constitutionem naturæ ipso-
rum obiectorum, ipsa per propriam naturam po-
terunt causare speciem. Secundum autem dicere
fictitium esset, cum ostendi nequeat, quæ sit per-
fectio illa superaddita: quare, &c.

Sit ergo prima conclusio. In sensibus exterioribus
species imprimuntur ab obiectis: nec proinde
inde necessarius in illis est sensus agens. Ita su-
mitur ex Aristotel. 1. de Anima, text. 121. vbi ait
sensum pati à sensibili, & ex Augustino 10. de Trin.
cap. 2. dum scribit obiectum ad extra mouere sen-
sum. Idem censet S. Thom. 1. p. quæst. 11. art. 4. & 1.
cont. gentes, cap. 65. & in quæst. de anima, art. 4. ad
5. Albert. Magn. Summa de homine, quæst. 101. &
2. de anima, tractatu 3. cap. 6. & expositores com-
muniter cit. lib. de Anim. c. 12. Experientiæ quoque
adductæ hanc conclusionem probant. Ratio ve-
ro est, quia species intentionales non sunt perfe-
ctiores obiectis suis, sed potius velligia quædā mi-
norum, tenuiorisque entitatis. Sic albedo, v. g. in
sua quidem ratione perfecta entitas est: est vero
species in eadem ratione non illi æquiparatur: cal-
or etiam, qui & calorem, & species sensibiles agit,
actius dicitur, non ab actione specierum, sed ab
actione caloris: quod signum est calorem perfe-
ctiorem esse, quam ipsius speciem, cum denomi-
natio à perfectiori desumatur. Neq; obstat speciem
minus crassam videri, quam obiectum: talis enim
subtilitas ad exilitatem potius entitatis, quam ad
immaterialitatem, spiritualitatemve refertur,
cum non minus materię adhærescat, ab ipsa que-
dā

SVARE Z
de Angelis, op
re 6. d. d. m. et
anima.

TOM TOM
II III

D. V. 2

*Consule au-
thorem diff.
26. Metaph.
sect. 1.*

educatur, quam realitas sui obiecti. Instabis. Quicquid agit ad productionem sui similis, aut propter conseruandam suam naturam specificam aut propter sui perfectionem operatur, sed obiectum in productione speciei nec seipsum perficit, nec conseruat naturam specificam: ergo illam non agit. Neganda tamen maior, multa quim agunt tantum, vt se communicent, aliaque perficiant, solent, verbi gratia, illuminando neque seipsum perficit, neque conseruat, sed alia perficit diffusionem lucis: ita plane colores produunt species sui, vt se aliquo modo communicent, ac sensum perficiant, quia vero proprium est substantiarum separatarum, & rerum incorruptibilium hoc modo agere, fortasse Diuus Thomas sensibilia in diffusionem specierum substantijs separatis comparauit, non vero quod ab illis participant aliquam virtutem, vt videtur existimasse Caietanus, & hæc de externis sensibus.

Ad D. Thomam in n. precedenti.

5 Notatio pro diffinitione quadam sensus interioris.

Dicendum superest de sensu interno, in quo distinguuntur tria specierum genera, sensatarum: ex sensatis compositarum, denique insensatarum. Species sensatas vocant in quibus eodem modo, in quo in externis sensibus obiecta representantur, qualis species parietis, quæ ex visu in imaginatione imprimitur: species compositæ dicuntur, quæ ex simplicibus sensatis coalescunt, veluti cum imaginatio fingit montem aureum, talis enim species nunquam præcessit in visu, sed montis, & auri seorsum: phantasia vero componit speciem montis auri. Vltimo species insensatæ dicuntur, quæ representant rem sensibus quidem externis cognitam, attamen sub quadam alia ratione eis ignota: sic dum ouis apprehendit lupum, vt inimicum, species representans lupum sub ratione inimicitie dicitur insensata.

6 Difficultas sensata quædam opinio.

1. Difficultas contra hanc opinionem.

2. Difficultas.

Hæc supposita distinctione magis fortasse comuni, quam vera de speciebus sensatis, quas certum est dari, aut quidam produci ab speciebus exterioribus, seu ab obiecto intrinseco mediantibus illis. Quæ opinio non aliter probatur, quam quod hæc sit sufficiens, & facilis causa illarum specierum. Habet tamen hæc sententia difficultates, primam, quod species imaginatiuæ sit multo perfectior, quam exterioris sensus, vt patet, tum ex perfectione maiori potentia, in qua recipitur, tum ex actus perfectione maiori, ad quem ordinatur: non ergo potest effici ab imperfectiori tantum a totali principio immediato. Secunda difficultas supponit sensum interiorem esse in cerebro: tunc ita vrget. Si species oculis, v. g. impressa ab obiecto similem aliam producit in cerebrum distans: vel per media interuentia inter pupillam & cerebrum, id præstat vel omnino immediatè, eo quod sit satis interior sensum, atque exterior in eadem anima radicari, quamuis in distinctis organis resideant. Non primum, tum quia talia media nec diaphana sunt, nec illustrata, vt oportet ad diffusionem speciei qualis in pupilla fuit impressa, tum quia in tactu id facile conuincitur falsitatis, quoniam cum manus, v. g. calefit, si species caloris transiret per partes intermedias vsque ad cerebrum, omnes illæ calorem perciperent, cum omnes tactu polleant. Non secundum, quia illa duarum facultatum in eadem anima radicatio concludit solum per modum cuiusdam sympathia, quatenus operatè vna facultate anima inde excitatur ad operandum per aliam, cessat autem hæc ratio, si externus sensus recipiat tantum ab externo sensibili speciem, neque sensationem eliciat. Tertia difficultas, si species sensus exterioris causaret speciem interioris sensus, sequeretur quod exterior sensus speciem recipit, easdem recipere interiorem: consequens est falsum: ergo, &c. Sequela patet: quia actio illa naturalis est, ideoque

Franciscus Suarez de Anima.

posito principio agendi, & passo, statim sequitur. Probatur ergo minor: nam si sensus exterior recipiendo species illis non vtatur, plate interior sensus non immutabitur, vt patet in eo qui patitur apoplexiam, vel deliquium animæ, siue ecstasim, licet enim in apertos oculos obiectum externum sui speciem imprimat, nihil tamen vidisse se postea recordatur, quod signum est nullam re veras, quamuis speciem haberet, eliciuisse visionem. Ex quo aperte constat interiorem sensum speciem non recipere, si exterior non cognoscat. Vnde in lib. de memoria, & reminiscencia, cap. 1. Philosophus merito dixit, qui meminit, recordari se percepisse. Nec satis occurret, qui dixerit cognitionem, vel attentionem externi sensus requiri quidem, vt eius species similem aliam in internum introducat, non tamen vt causam, sed vt conditionem: hoc enim merum videtur effugium, præterquam quod vitalis attentio requirit iure potest vt potentia per speciem operetur: vt autem speciem patiatur, nequaquam requiritur, vt in externis sensibus videre licet.

Enasæ obstruitur.

1. Pars vnde constat.

2. Pars suadet.

3. Suadet.

4. Corollarium.

5. Corollarium.

6. Obiecto causa proxima soluitur.

Instantia.

Vnde fit secunda conclusio. Species sensata interioris sensus non fit ab obiecto extrinseco mediante specie, sed ab exteriori sensu, medio actu cognitionis. Hæc vt probabilis tantum ponitur, quia in re tantum abditæ nihil certo definire possumus. Prima ergo pars suadet ex num. precedenti: ad intelligendam vero partem secundam, oportet resumere ex capite quinto per actionem cognoscendi produci intrinsecum terminum, qualitatem scilicet representatiuam rei in actu secundo: per hanc ergo qualitatem, quam sensus quoque exterior in seipso format, probabiliter creditur produci in sensu interiori speciem representatiuam eiusdem obiecti, idque propter coordinacionem, & vnionem, quam iste potentia habet in eadem anima, quod suadetur primo. Sensus interior non recipit species nisi exteriori sensu actu cognoscente, & eo recipit meliores, quo ipse exterior melius, & exactius operatur: signum ergo est illas imprimi a sensu externo, mediante illa qualitate, seu actu secundo, siquidem talis est species interior, qualis est externa sensatio. Secundo non apparet commodior causa productiua specierum, de quibus loquimur: ergo illa credenda est, quam assignamus.

Hinc colligitur primo interni sensus imagines ab imaginibus externi distingui specificè. Probatur ex dictis. Nam si eiusdem speciei essent, posset vna alteram causare, cuius oppositum ostensum est. Præterea species exterior pendet in fieri, & esse ab obiecto suo, non item interior. Denique ratio supra facta suadet probabiliter. Nam species debet proportionari potentia: ergo potentia altior fortiori debet species perfectiores. Secundo sequitur species illas interiores differre quoque specie ab externis sensationibus, idque a fortiori, cum actus vitalis, & species constituens potentiam in actu primo diuersi sint generis. Rursum sensatio externa pendet in fieri & esse à sua potentia: illamque constituit in actu secundo: species vero interior nihil istorum vendicat: quare, &c.

Sed dices. Si hæc vera essent, sequeretur speciem internam perfectiorem esse sensationem externam, quia actus est nobilioris potentia, atque adeo ab ea non posse produci. Negatur tamen sequela, nam comparatio pposita fieri debet, comparando scilicet actus primos vtriusque potentia inter se, vel etiam inter se secundos: hincque perfectior erit, qui perfectioris fuerit potentia: comparando vero actum secundum potentia minus perfectæ, ad actum primum perfectioris, ille poterit esse perfectior ratione sui generis. Vergebis, perfectior est sensatio externa, quam interna species: hæc ergo

L 3

iam

Responso pro
quia vide et
iam in d. 11.
21. Metaph.
sect. 1. an. 7.

iam deperdebit ab illa in conservari. Quia quoties effectus est imperfecta participatio suae causae, ab ea pendet in conservari. Ad hoc respondimus 2. Physicorum, quæst. 5. de causis, divisione 4. dependentiam in conservari saepe provenire magis ex natura formæ, & subiecti, quam ex causalitate. Ad hæc: species externa ideo quidem pendet ab obiecto, quia prodit ut quædam imperfecta participatio illius: at sensatio exterior producit in sensu interiori speciem, tanquam perfectam sui similitudinem, quam interior sensus iuxta naturalem suam dispositionem optimè conservare potest.

10.
3. assertio.

Sit tamen tertia conclusio. Probabile est species interiores resultare in interiori sensu ex propria illius efficientia. Hanc conclusionem probabimus infra lib. 4. cap. 2. agentes de speciebus intelligibilibus. Nunc verò declaratur ex supra dicta sympathia, seu consensione potentiæ cognitionis cognoscendum propter radicationem in anima eadem. Nam eo ipso, quod anima per externum sensum cognoscit, ad præsentiam talis cognitionis absque vlla eius actiuitate resultat ab interno sensu effectiue interna species, hac enim de causa eiusmodi simplices species sensus interior non semper efformat, quia videlicet non semper datur in exteriori prævia aliqua cognitio obiecti. Hæc conclusio nullam præ se fert absurditatem, sed diciturque probabilis primò, quod nunquam satis rationi consonet putare externam sensationem efficere speciem interiore, cum cognitio non sit productiva alterius qualitatis à se distinctæ realiter: gratis ergo consuetum videtur id externæ sensationi attribuire. Secundo, quia non redditur sufficiens ratio, quare species interior non pendeat in consequari à sensatione externa, si est imperfectior effectus. Tertiò, quia similes alia consensiones reperiuntur in potentiis vitalibus eiusdem animæ, nam vna operante alia operatur, & non aliter: ergo similiter in præsentia. Denique hic dicendi modus consonat cum statuendo infra de intellectu, ideoque placet magis, quamvis modus alius in secunda conclusione positus non sit improbabilis.

Suadetur
primò.

Secundo.

Tertiò.

Quarto.

11.
De speciebus
compositis ex
sensitivis.

Ex his constat quid dicendum sit de speciebus compositis ex sensitivis, quando scilicet internus sensus species simplices componit, dum, exempli gratia, montem aureum imaginatur: de tali enim cognitione est difficultas, an fiat per duas species montis, scilicet, & vni, an per vnicam tantum representantem montem aureum. Dicitur Thomas locis citandis infra in cap. 18. affirmare videtur hoc secundum, quod probabile fiet, si exponatur, non quidem de primo actu, quem certe simplices tantum species antecesserant, ac per modum vnius ad ipsum eliciendum concurrerant, sed de reliquis in posterum ob relictam iam ex priori illo actu vnicam speciem. Quod etiam sit credibile ab experientia. Qui enim nunquam cognovit montem aureum, ut illumingat, prius concipit singulas partes cum quadam successione, quod signum est in ea compositione vnum fuisse speciebus vtriusque partis: at deinceps absque noua compositione, & transcurso imaginatur facile montem aureum ob relictam scilicet in potentia speciem vnicam illius representantem.

12.
De speciebus
insensatis
aliorum
placitum.

Denique circa species insensatas, ut in fine numeri quinti dicebamus, notandum dupliciter cognosci à sensu interiori, vel sub extrinseca illa ratione, quæ sensibus exterioribus obicitur, vel sub alia magis abdita ratione. Ex hac ergo duplici ratione, & cognitione duplex solet induci species in interiori sensu, sensata scilicet, & insensata, quod enim ad representandas has rationes duplex requiritur species patet, tum ex earum diuersitate,

tum quia stat representari vnam, altera non representari: lupus enim habet speciem alterius lupi representantem illum tantum sub ratione lupi, ouis verò representantem præterea sub ratione inimici: sunt ergo species distinctæ. Porro si verum est species has insensatas dari, non possunt sanè fieri ab obiecto ut constat, ex dictis: vnde necessariò dicendum fieri à potentia interiori, media cognitione rei sensatæ, in qua fundatur illa superior ratio non sensata: itaque si ouis, v.g. per speciem sensatam lupum cognoscat, ut sic resultabit, propter naturarum contrarietatem, in eadem, vel alia potentia species representans illum sub ratione inimici, quæ in alio lupi non resultabit, cum dictam contrarietatem non habeant.

Mihi tamen probabilius videtur species insensatas non distinguere à sensatis, sed per eandem speciem, quæ ouis, v.g. representat lupum cognosci ab illa sub ratione inimici: primò quia nulla est necessitas distinguendi, nam statim ac sentit ouis lupum, sentit esse inimicum, potest ergo per eandem speciem vtrumque iudicare: quod verò in lupi alio possit vnam iudicium sine alio inueniri, non arguit diuersitatem in speciebus, cum per eandem valeat vna potentia plura, quam altera cognoscere, & iudicare propter diuersam virtutem, aut diuersum instinctum naturæ. Et confirmatur primò. Nam aus nondum experta pluuiam (ut pote fortè verno tempore nata) ventum sentiens ad tutum locum se recipit: quis autem credat eam ex cognitione venti elicere speciem representantem pluuiam venturam: per eandem ergo speciem, qua cognouit ventum, naturali instinctu iudicat illum esse fugiendum, nec talis fugæ rationem querit, aut pluuiam cognoscit, quam nullam viderat: simile ergo erit in cognitionibus brutorum similibus. Secundo non solum superfluum, sed etiam impossibile videtur rationem inimicitie representari à sensibili specie abstracto modo: quo enim pacto species sensibilis representans sub ratione lupum sub ratione inimici, nisi representando sub hac figura, hoc colore, odore, &c. ergo impossibile est, quod species representans sub ratione insensata, distincta sit ab specie representante sub sensata: ratio ergo illa insensata non est representabilis ab specie materiali, ut abstracta à ratione sensata, sed ut modus quidam in illa fundatus, atque adeò non oportet dictas species distinguere.

Ex quibus omnibus colligitur vltima conclusio, respectu sensuum interiorum necessariò esse ponendum aliquem sensum agentem intentionales species. Hæc patet ex dictis, quod verò Aristoteles hoc nunquam dixerit non vrget, multa enim alia præterit, alia exactè non tractauit: fatemur quidem S. Thomam 1. part. quæst. 77. art. 3. ad primum, hanc actiuitatem specierum videri denegare omnibus sensibus, sed fortasse, ut supra diximus, de sensibus loquitur quantum ad primam receptionem specierum, quæ fit ab obiecto, ex qua originatur cuiuscunque alterius speciei productio.

CAPVT X.

De sensu in cognitione sua falli possit.

Questio de veritate, & fallitate actus cognoscendi communis est omnipotentis cognitionis, tamen quia metaphysica, non est exactè de sensibus tractanda: sed solum dicemus de eorum nonnulla cognitione, quoniam Aristoteles id etiam tetigit. Est ergo supponendum veritatem cognitionis consistere in conformitate iudicii, & rei, de qua fertur. Duplex verò est iudicium, nempe complexum, & simplex, & in vtroque potest esse veritas suo modo, scilicet complexa, & simplex, incomm-